

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา
An Extension of New Theory Agriculture for Farmers in Sida District Area of
Nakhon Ratchasima Province

ศุภลักษณ์ จันทรวีทัน (Supaluk Janwitan)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² นารีรัตน์ สีระสาร (Nareerut Seerasam)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพและปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร 3) ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ 4) ความต้องการและข้อเสนอของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ยั่งยืน 5) แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ยั่งยืน ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ในอำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 431 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 208 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการใช้การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเพื่อสังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 52.4 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.55 ปี ประมาณกึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 33.82 ปี และ ร้อยละ 92.5 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) สภาพดินที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก (มูลไก่ มูลสุกร มูลโค) มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด คือขาดการแปรรูปสินค้า รองลงมาในระดับมาก คือขาดการวางแผนการผลิต และขาดการทำปฏิทินการเพาะปลูก ปัญหาที่น้อยที่สุดคือ การใช้สารชีวภัณฑ์ 3) เกษตรกร ร้อยละ 93.7 มีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับมากที่สุด 4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดการพื้นที่ และการจัดการผลผลิต 5) แนวทางในการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรที่พึ่งพาตนเองได้ สามารถยึดเป็นอาชีพที่เลี้ยงตนเองได้ และพัฒนาองค์ความรู้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นกลางและขั้นก้าวหน้า กลยุทธ์เชิงแก้ไข ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และปรับปรุงบำรุงดิน กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดการแปรรูปสินค้าเกษตร เมื่อเกษตรกรมีผลผลิตทางการเกษตรที่ต้องการแปรรูป และกลยุทธ์เชิงรับ การส่งเสริมให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ มีความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร นอกจากนี้ควรแนะนำการจัดรูปแบบทฤษฎีใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

คำสำคัญ เกษตรทฤษฎีใหม่ การส่งเสริมการเกษตร เกษตรผสมผสาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kuktikwitan17@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nareerut.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) personal and socio-economic situations of farmers, (2) farming situations and problems of farmers, (3) knowledge and practice of farmers in accordance with new theory agriculture, (4) needs and suggestion of farmers in sustainable new theory agriculture, and (5) a guideline for an extension of sustainable new theory agriculture. The research population were 431 farmers in Sida District of Nakhon Ratchasimy Province who participated in one of three new theory agriculture projects. The samples were selected by simple random sampling and calculated by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.05 accounting for 208 farmers. The data were collected by a structural interview and analyzed to determine frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values. The SWOT Analysis was also applied. The research findings showed that (1) about half of farmers were with an average age of 59.55 years finished higher secondary education. They had averages of 4.03 farm labors and 33.82 years of farming experience. Most of them received knowledge of new theory agriculture from agricultural extension officers. (2) Most of soil type was clay and applied organic fertilizers such as chicken, swine, and cattle dungs. (3) Their problems were indicated at highest level, however the least problem was bio-substance utilization. They had good knowledge and always performed in accordance with new theory agriculture. (4) They required knowledge promotion at highest level such as production process, farming area management as well as product management. Furthermore, (5) the guideline for an extension of sustainable new theory agriculture with proactive strategy such as new theory agricultural promotion for farmers sufficiency by themselves to result their occupation including new theory agricultural knowledge compound development on both middle and progressive levels. Additionally, the solve strategy about trained knowledge not only soil fertility increasing but also soil amendment together with preventable strategy such as agricultural product transformation processing. Moreover, the defensive strategy with sufficiency economic using combined with new theory agricultural application to result farmer's so proud to concentrate their agricultural occupation including with should new theory agricultural formatted recommendation suitable for area condition.

Keywords: New theory agriculture, Agricultural extension, Integrated farming

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

พื้นที่ทำการเกษตร อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ทำการปลูกข้าวเป็นหลัก โดยพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 113,922 ไร่ กรมพัฒนาที่ดิน (2564) ได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าวโดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่ พบว่าพื้นที่อำเภอสีดา มีเนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) จำนวน 416 ไร่ ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 14,236 ไร่ ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) จำนวน 91,654 ไร่ และระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 7,616 ไร่ จากข้อมูลดังกล่าว เกษตรในพื้นที่อำเภอสีดาส่วนใหญ่ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก จะประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในต้นฤดูฝน และขาดน้ำในช่วงข้าวเจริญเติบโต โดยจากข้อมูลสถิติน้ำฝนอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ปี 2556-2566 (ย้อนหลัง 10 ปี) จะเห็นได้ว่าปริมาณฝนน้อยที่สุดในปี 2557 รวม 750 มิลลิเมตรต่อปี และปริมาณฝนมากที่สุดในปี 2565 รวม 1,290.20 มิลลิเมตรต่อปี ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 10 ปี 1,194.12 มิลลิเมตรต่อปี ซึ่งจะมีน้ำฝนใช้การได้เฉลี่ยเพียง 783.7 มิลลิเมตรต่อปี (สถานีวัดน้ำฝนที่ว่าการอำเภอสีดา, 2567) ซึ่งโดยเฉลี่ยต้นข้าวที่มีอายุเฉลี่ย 120 วัน ต้องการใช้น้ำตลอดฤดูการผลิตประมาณ 1,000-2,000 มิลลิเมตรต่อไร่ (ทวี คุปต์กาญจนกุล, 2541) จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตข้าวต่ำมาตลอดในระยะที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของเกษตรกรเป็นอย่างมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่ดังกล่าว โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน สนับสนุนให้เกษตรกรเข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าโดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นอีกโครงการหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเบ็ดเสร็จ โดยเป็นการส่งเสริมเกษตรผสมผสานด้วยการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในการจัดพื้นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและมีชีวิตอย่างยั่งยืน แบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ ได้แก่ พื้นที่น้ำ พื้นที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่นาปลูกข้าว พื้นที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่นานาพันธุ์ และสำหรับอยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ ในอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 เป็นหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอสีดา เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี 2559 แต่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังมีน้อย เกษตรกรไม่กล้าปรับเปลี่ยนพื้นที่ จึงต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกร

ดังนั้น จึงทำการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้และการปฏิบัติ สภาพพื้นที่ ความต้องการ และปัญหาของเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ยั่งยืน สามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามบริบท สภาพพื้นที่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อสนับสนุนโครงการทฤษฎีใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรคือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 431 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ความคาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 208 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. **เครื่องมือการวิจัย** คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพและปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร 3) ความรู้และการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร และ 4) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร การตรวจสอบเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

Item – Objective Congruence) ได้คำนวณความสอดคล้องของเนื้อหา ทุกตอน ค่า IOC > .50 หมายความว่า คำถามนั้นตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ จากการคำนวณสามารถวัดค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ เท่ากับ 0.929 และตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร จากการคำนวณสามารถวัดค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ เท่ากับ 0.881 แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (อารยา และพงศ์ธรา, 2561)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่นจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม – 31 กรกฎาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการทำ SWOT Analysis จากข้อมูลผลการศึกษา นำมาการประเมินสภาพแวดล้อมภายในกลุ่มของเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อค้นหาจุดแข็ง (S-Strengths) จุดอ่อน (W-Weaknesses) ทำการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อค้นหาโอกาส (O-Opportunities) อุปสรรค (T-Threats) เพื่อตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพิ่มเติม และวิเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ร้อยละ 52.4 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.55 ปี ร้อยละ 85.6 มีสถานะสมรส ร้อยละ 54.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 74.0 ดำรงตำแหน่งอื่นๆ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 20.2 ดำรงตำแหน่งอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) รองลงมา ร้อยละ 17.3 ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 33.82 ปี และ ร้อยละ 92.5 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกร ร้อยละ 68.1 ประกอบอาชีพทำนา รายได้ครอบครัวเฉลี่ยทั้งหมดต่อปี จากภาคเกษตร 111,696.55 บาท ร้อยละ 99.0 เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง ร้อยละ 100 พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรกรมีทำนา และแหล่งน้ำ ร้อยละ 100 เกษตรกรมีสระน้ำ/บ่อน้ำ เพื่อการเกษตร ร้อยละ 49.0 ครอบครัวของเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในภาคเกษตร ร้อยละ 100 เกษตรกรมีแหล่งทุนตัวเอง

2. สภาพและปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร

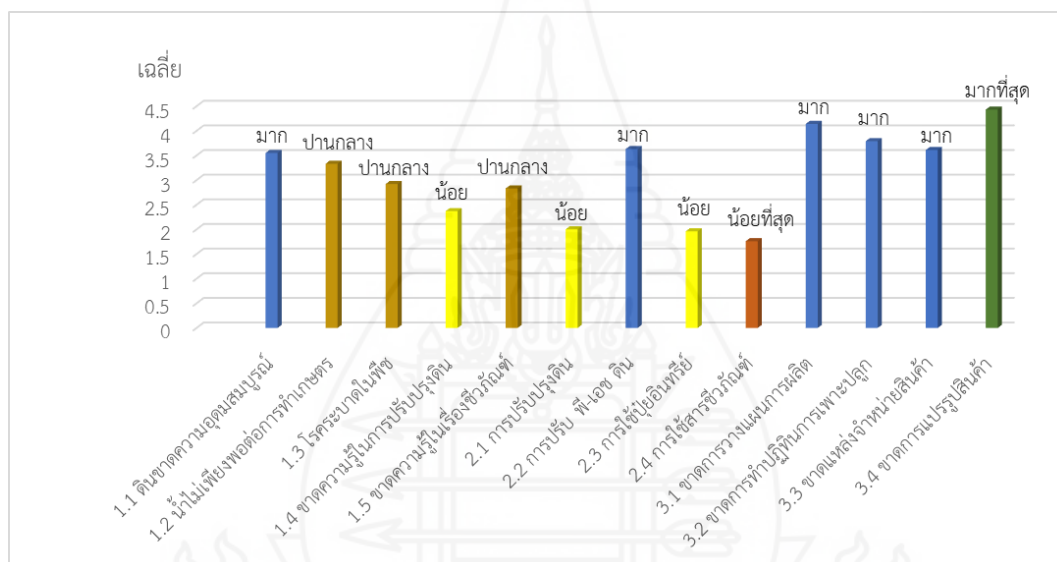
2.1 สภาพการทำเกษตรของเกษตรกร ช่วงเวลาที่ทำกรเกษตร ร้อยละ 100 เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน (ต้นฤดูฝน) รองลงมา ร้อยละ 49.0 ทำการเกษตรตลอดทั้งปี ส่วนสภาพดินที่ทำกรเกษตรร้อยละ 60.6 เป็นดินเหนียว รองลงมา ร้อยละ 52.4 เป็นดินทราย ร้อยละ 95.2 เป็นดินกรด ร้อยละ 90.4 มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก (มูลไก่ มูลสุกร มูลโค) รองลงมา ร้อยละ 82.7 มีการปลูกพืชตระกูลถั่วหรือปอเทืองแล้วไถกลบขณะออกดอก การเตรียมดิน ร้อยละ 85.6 ทำการไถ 2 ครั้ง การกำจัดวัชพืช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ร้อยละ 90.4 ไม่มีการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ย ร้อยละ 95.7 มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับน้ำหมัก/ปุ๋ยหมัก การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูและโรค ร้อยละ 57.7 ใช้ทั้งสารเคมีและสารชีวภัณฑ์

2.2 ปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ขาดการแปรรูปสินค้า ปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดการวางแผนการผลิต ขาดการทำปฏิทินการเพาะปลูก การปรับ พี-เอช ดิน ขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตร โรคระบาดในพืช ขาดความรู้เรื่องชีวภัณฑ์ เกิดน้ำท่วม สร้างความเสียหายต่อการปลูกข้าว ปัญหาอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ขาดความรู้เรื่องปรับปรุงดิน การปรับปรุงดิน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปัญหาในน้อยที่สุดในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้สารชีวภัณฑ์ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ปัญหาการทำเกษตรของเกษตรกร

3. ความรู้และการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

3.1 ความรู้ของเกษตรกรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรมีความรู้ ร้อยละ 100.0 จำนวน 9 ประเด็น คือ 1) ทฤษฎีใหม่ คือ การแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วนคือ สระน้ำ : ปลูกข้าว : ปลูกพืช : ที่อยู่อาศัย 2) หลักการเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเองเป็นสำคัญ การสร้างนิสัยนิยมไทย การบริหารดินและน้ำอย่างเหมาะสม 3) ระบบเกษตรผสมผสานเป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ซึ่งกิจกรรมแต่ละชนิดจำเป็นต้องเกื้อกูลกัน 4) การฟื้นฟูทรัพยากรดิน คือ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ช่วยปรับโครงสร้างดินให้ดีขึ้น 5) เกษตรทฤษฎีใหม่เน้นการปลูกพืชหลักเพียงอย่างเดียว 6) เกษตรทฤษฎีใหม่เน้นการปลูกพืช เพื่อจำหน่าย 7) เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ระบบเกษตรที่มีกิจกรรม การผลิตหลายชนิด รวมหลัก การเกษตรผสมผสานและวนเกษตรเข้าด้วยกัน 8) เกษตรทฤษฎีใหม่ การขุดสระเพื่อเก็บกักน้ำจะต้องมีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมเท่านั้น ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ 9) เกษตรทฤษฎีใหม่ มีรูปแบบการปลูกพืชที่ตายตัว ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ รองลงมาร้อยละ 96.2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ประเด็นทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่นำไปสู่ธุรกิจชุมชน เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร ในชุมชนดียิ่งขึ้น และเกษตรกรทฤษฎีใหม่เน้นการเพิ่มรายได้

จากความรู้ของเกษตรกรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ในประเด็นต่างๆ นำมาพิจารณาในระดับความรู้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความรู้ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ มีระดับความรู้ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 17.97 ข้อ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

n = 208

จำนวนข้อที่ตอบถูก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ระดับความรู้
ตอบถูก 15 - 16 ข้อ	13	6.3	มาก
ตอบถูก 17 - 19 ข้อ	195	93.7	มากที่สุด
Minimum = 15 Maximum = 19 Mean = 17.97 S.D.= 0.945			

3.2 การปฏิบัติของเกษตรกรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยแยกเป็นประเด็นการปฏิบัติเป็นประจำ เป็นบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย มีผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

เกษตรกรปฏิบัติประจำ พบว่า ร้อยละ 97.1 ไม่ใช้วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกโดยการเผาเศษซากพืชหรือตอซัง รองลงมาร้อยละ 66.3 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ 12. ร้อยละ 61.5 มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ร้อยละ 57.7 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อทำนา ร้อยละ 53.8 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ร้อยละ 49.0 . การทำการเกษตรโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ร้อยละ 47.1 การใช้สารสกัดจากสมุนไพรเพื่อกำจัดศัตรูพืช เพื่อลดการใช้สารเคมี และมีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ร้อยละ 41.8 การทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อลดต้นทุนและลดการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 41.3 ร้อยละ 41.3 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำทางการเกษตร และมีการวางแผนการผลิตพืช เลือกฤดูกาลผลิตและใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ร้อยละ 5.8 การปลูกป่า 5 ระดับ หรือการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และไม่เคยปฏิบัติเลย คือ การรวมกลุ่มทางด้านการเกษตรของชุมชน

เกษตรกรปฏิบัติบางครั้ง พบว่า ร้อยละ 57.2 การปลูกป่า 5 ระดับ หรือการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และการทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อลดต้นทุนและลดการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 51.0 การทำการเกษตรโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ร้อยละ 49.0 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำทางการเกษตร ร้อยละ 44.2 การใช้สารสกัดจากสมุนไพรเพื่อกำจัดศัตรูพืช เพื่อลดการใช้สารเคมี ร้อยละ 39.4 มีการวางแผนการผลิตพืช เลือกฤดูกาลผลิตและใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ร้อยละ 32.2 มีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ร้อยละ 30.3 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อทำนา ร้อยละ 29.8 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 27.9 มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ร้อยละ 25.5 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ ร้อยละ 25.0 การรวมกลุ่มทางด้านการเกษตรของชุมชน และร้อยละ 2.9 ไม่ใช้วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกโดยการเผาเศษซากพืชหรือตอซัง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติ พบว่า ร้อยละ 75.0 การรวมกลุ่มทางด้านการเกษตรของชุมชนการปลูกป่า 5 ระดับ หรือการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ร้อยละ 37.0 ร้อยละ 20.7 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ และมีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ร้อยละ 19.2 มีการวางแผนการผลิตพืช เลือกฤดูกาลผลิตและใช้ พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ร้อยละ 12 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อทำนา ร้อยละ 10.6 มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ร้อยละ 9.6 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำทางการเกษตร ร้อยละ 8.7 การใช้สารสกัดจากสมุนไพร เพื่อกำจัดศัตรูพืช เพื่อลดการใช้สารเคมี ร้อยละ 3.8 การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 1.0 การทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อลดต้นทุนและลดการใช้ปุ๋ยเคมี

ตารางที่ 3 การปฏิบัติของเกษตรกรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่

n=208

ประเด็นการปฏิบัติ	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การทำการเกษตรโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง	102	49.0	106	51.0	0	0.0
2. การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อเป็นแหล่งน้ำทางการเกษตร	86	41.3	102	49.0	20	9.6
3. การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่	112	53.8	53	25.5	43	20.7
4. การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 30 เพื่อทำนา	120	57.7	63	30.3	25	12.0
5. การแบ่งพื้นที่ร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์	138	66.3	62	29.8	8	3.8
6. การปลูกป่า 5 ระดับ หรือการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง	12	5.8	119	57.2	77	37.0
7. การทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อลดต้นทุนและลดการใช้ปุ๋ยเคมี	87	41.8	119	57.2	2	1.0
8. การใช้สารสกัดจากสมุนไพรเพื่อกำจัดศัตรูพืช เพื่อลดการใช้สารเคมี	98	47.1	92	44.2	18	8.7
9. การรวมกลุ่มทางด้านการเกษตรของชุมชน	0	0.0	52	25.0	156	75.0
10. มีการวางแผนการผลิตพืช เลือกฤดูกาลผลิตและใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	86	41.3	82	39.4	40	19.2
11. ไม่ใช้วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกโดยการเผาเศษซากพืชหรือตอซัง	202	97.1	6	2.9	0	0.0
12. มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน	128	61.5	58	27.9	22	10.6
13. มีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน	98	47.1	67	32.2	43	20.7

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4. ความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ดังนี้

4.1 กระบวนการผลิต ได้แก่ การปลูกข้าว (ค่าเฉลี่ย 5.00) การปลูกไม้ผล (ค่าเฉลี่ย 4.99) ปศุสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 4.96) การปลูกพืชผัก (ค่าเฉลี่ย 4.95) และประมง (ค่าเฉลี่ย 4.95)

4.2 การจัดการพื้นที่ ได้แก่ การปรับ พี-เอช ดิน (ค่าเฉลี่ย 5.00) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 5.00) และการใช้สารชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.92)

4.3 การจัดการผลผลิต ได้แก่ ค่าปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 5.00) ค่าไถ (ค่าเฉลี่ย 5.00) ค่าเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 5.00) การทำปฏิทินการเพาะปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.96) และการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.95)

5. แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จากผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคล สภาพ ปัญหา และความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอสีดา โดยใช้วิธี SWOT Analysis ได้ผลการสังเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

5.1.1 จุดแข็ง ประกอบด้วย

- S1 เกษตรกรจบการศึกษามัธยมศึกษา ม.6
- S2 เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน
- S3 เกษตรกรมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง
- S4 เกษตรกรมีแหล่งน้ำในไร่นา
- S5 เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำเกษตร
- S6 เกษตรกรไม่เผด็จ
- S7 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้/ให้ข้อมูลข่าวสาร
- S8 เกษตรกรมีการใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้น

5.1.2 จุดอ่อน ประกอบด้วย

- W1 เกษตรกรส่วนใหญ่สูงอายุ
- W2 เกษตรกรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก
- W3 พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน
- W4 เกษตรกรขาดการแปรรูป
- W5 เกษตรกรขาดการวางแผนการผลิต
- W6 เกษตรกรไม่มีการทำปฏิทินเพาะปลูก
- W7 เกษตรกรขาดการรวมกลุ่ม

5.1.3 โอกาส ประกอบด้วย

- O1 รัฐบาลส่งเสริมให้มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่
- O2 การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ปลูกพืชหลากหลายในแปลง มีผลผลิตตลอดทั้งปี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

O3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ให้การสนับสนุนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่สม่ำเสมอ

5.1.4 อุปสรรค ประกอบด้วย

T1 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว

T2 น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรทั้งปี

T3 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

5.2 การสังเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่แก่เกษตรกร

จากผลการศึกษา SWOT Analysis ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวไปจัดการสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำกลยุทธ์การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

5.2.1 กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรที่พึ่งพาตนเองได้ สามารถยึดเป็นอาชีพที่เลี้ยงตนเองได้ ทำให้อาชีพเกษตรกรอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคง ปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาองค์ความรู้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในชั้นกลางและขั้นก้าวหน้า ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่เชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และวิถีไทย เพิ่มการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำความรู้ หลักวิชาการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเกษตรกร โดยทำให้น้อยลงได้ผลผลิตมากขึ้น และหน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ เช่น สารชีวภัณฑ์ เป็นต้น

5.2.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การส่งเสริมให้มีการแปรรูปสินค้าเกษตร มีการปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า การส่งเสริมให้มีการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการ

5.2.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดการแปรรูปสินค้าเกษตร เมื่อเกษตรกรมีผลผลิตทางการเกษตรที่ต้องการแปรรูป เพื่อจำหน่ายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต การส่งเสริมให้มีการใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติเกิดความสมดุล การส่งเสริมให้มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สามารถนำวัตถุดิบที่มีในธรรมชาติและพื้นที่มาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ การส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการการน้ำในไร่นา ประยุกต์การใช้น้ำไม่ว่าจะมีปริมาณมากหรือน้อย เกษตรกรสามารถจัดการน้ำในพื้นที่เกษตรของตนเองได้ การส่งเสริมให้ความรู้ในการปรับปรุงดิน ทำให้ดินมีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช ทำให้พืชเจริญเติบโตและได้ผลผลิตที่ดี การส่งเสริมการไถกลบตอซัง เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดินโดยตรง การส่งเสริมให้มีการจัดทำแปลงต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชน การส่งเสริมให้มีศูนย์จำหน่ายสินค้าในพื้นที่ โดยตระหนักถึงคุณภาพของสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคของคนในชุมชน

5.2.4 กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ มีความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร รักและหวงแหนพื้นที่ รักษาไว้ให้คนรุ่นต่อไป การส่งเสริมการวิธีการกักเก็บน้ำและอนุรักษ์ดินในพื้นที่เกษตร และมีการบริหารจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมในพื้นที่ การส่งเสริมการเลือกปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เพื่อให้น้ำเพียงพอในการทำเกษตร จัดทำแปลงเรียนรู้ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ครบทั้ง 3 ขั้น เพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 52.4 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.55 ปี ประมาณกึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.03 คน ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 33.82 ปี และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 92.5 เกษตรกรมีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าใจและเรียนรู้ได้เร็ว ประกอบกับโครงการทฤษฎีใหม่ได้ดำเนินโครงการตั้งแต่ปี 2559 โดยมีการอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ บูรณาการจัดฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนกิจกรรม โดยเน้นหลักสูตรการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดิน เทคโนโลยีการผลิตพืช สัตว์ ประมง การทำบัญชีฟาร์ม และการตลาด (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) โดยจัดการฝึกอบรม ณ จุดเรียนรู้ที่กำหนด และจัดทำแปลงส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นประจำอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดี และนำไปปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ได้เป็นประจำ

2. สภาพพื้นที่ทำการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า การเกษตรเป็นดินกรด ขาดแคลนน้ำทำการเกษตรตลอดทั้งปี ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของกรมพัฒนาที่ดิน (2562) โดยพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชุดดินที่ 20 ชุดดินทุ่งสัมฤทธิ์ เนื้อดินเป็นดินเหนียว สภาพดินเป็นกรด ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ฤดูแล้งหน้าดินจะแตกระแหงกว้างและลึก บางบริเวณมีคราบเกลือบริเวณผิวดิน

3. ปัญหาการทำเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรพบว่ามีระดับมากที่สุด ได้แก่ ขาดการแปรรูปสินค้า ปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดการวางแผนการผลิต ขาดการปฏิบัติในการเพาะปลูก การปรับ พี-เอช ดิน ขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรโดยการปลูกข้าวเพื่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีการจำหน่ายส่วนใหญ่จำหน่ายเป็นข้าวเปลือก จึงไม่มีการแปรรูปสินค้า และเกษตรกรส่วนใหญ่ถนัดการเพาะปลูก ซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเป็นระยะเวลา 26 - 35 ปี แต่ยังขาดประสบการณ์หรือไม่มี ความถนัดในการแปรรูป การวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ และขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จาริก พลศรี (2564) ทำการศึกษาการส่งเสริมการทำเกษตรตามแนวทางโคกหนองนาโมเดลแก่เกษตรกรในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบปัญหาการทำเกษตรระดับมาก คือ การจัดการจำหน่ายผลผลิต เงินทุน ปริมาณน้ำที่ใช้ทำการเกษตร โรคและแมลง และวัชพืช

4. ความต้องการของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมด้านความรู้ในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดการพื้นที่ และการจัดการผลผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของปิยะพร นิตยสุวรรณ (2563) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอบุรณรัมย์ จังหวัดขอนแก่น พบเกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ด้านการสนับสนุน จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งน้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มากที่สุด และเช่นเดียวกันกับการศึกษาของ จาริก พลศรี (2565) ทำการศึกษาการส่งเสริมการทำเกษตรตามแนวทางโคกหนองนาโมเดลแก่เกษตรกรในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมโคกหนองนาโมเดล ทั้ง 3 ด้านของการผลิต การเกษตร ในระดับปานกลางและมาก ได้แก่ สภาพแวดล้อม กระบวนการและการจัดการการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

5. แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีใหม่ในพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยสนับสนุนให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถทำให้เกิดอาชีพ เลี้ยงตนเองได้ เกิดความสุขความมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ที่มีรายได้ จากภาคเกษตรเฉลี่ย 111,696.55 บาทต่อปี และจากผลการรายงานคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ปี 2562 ของอำเภอสีดา พบว่า ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม – ทำนา ร้อยละ 19.77 มีรายได้เฉลี่ยมากกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปี คราวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ ร้อยละ 100 คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้ ร้อยละ 100 คราวเรือนมีการเก็บออมเงิน ร้อยละ 99.95 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และควรส่งเสริมให้มีการอบรม มีความรู้ในการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การส่งเสริมให้มีการแปรรูปสินค้าเกษตร มีการปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า ส่งเสริมให้มีการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งถ้าปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ประสบผลสำเร็จจะเป็นต้นแบบการประกอบอาชีพ ทำให้วัยหนุ่มสาวกลับมาทำการเกษตรเพิ่มขึ้น และเกิดความอุดมสมบูรณ์ของดิน และน้ำจากการบริหารจัดการดินและน้ำอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ได้ ได้แก่

1.1 ควรส่งเสริม ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเรียนรู้ วิจัย ให้มีส่วนร่วม เกิดทักษะ เพิ่มความรู้และประสบการณ์ทำให้การทำการเกษตรที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ส่วนใหญ่ดินเป็นกรด ดินที่ทำการเกษตรเป็นดินล่างจากการขุดสระ ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ควรให้องค์ความรู้ วิธีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือประสานกรมพัฒนาที่ดินให้วิเคราะห์ดิน การจัดการดินรายแปลง และขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมเพื่อนำมาแก้ปัญหาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.3 เกษตรกรขาดการแปรรูป ให้ความรู้ วิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และมีการปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า

1.4 เกษตรกรขาดการวางแผนการผลิต ไม่มีการทำปฏิทินเพาะปลูก ควรส่งเสริมให้เกษตรกรจดบันทึกกระบวนการผลิตพืชอย่างเป็นระบบ การทำบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุน และประยุกต์ใช้วิธีการทำการเกษตรที่หลากหลาย

1.5 น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรทั้งปี ควรบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยควรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยที่มีมูลค่าสูง และควรขุดสระน้ำเพิ่มเติม และกำหนด zoning การปลูกพืชให้สอดคล้องกับสภาพดินและปริมาณน้ำที่มีในแต่ละพื้นที่

1.6 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นเวทีของสมาชิกในการร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็น รับทราบสถานการณ์ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของกลุ่ม เกิดการรวมกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่

2.1 ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์กัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2.2 ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบการทำเกษตรทฤษฎีใหม่จากการเปลี่ยนแปลงต้นทุนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป็นช่วงเวลา หรือจำนวนครั้ง และศึกษาความต้องการเกษตรกรในแต่ละครั้ง จะทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงความรุนแรงของผลกระทบได้ รวมไปถึงทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างยั่งยืนและช่วยลดโลกร้อน ได้แก่ การปรับระดับพื้นที่ การปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกพืชผสมผสาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2562). *กลุ่มชุดดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. http://oss101.ddd.go.th/.../62.../main_62.
- _____. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map) จังหวัดนครราชสีมา*. <https://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/NE/nma.pdf>.
- จาริก พลศรี. (2564). การส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทางโคกหนองนาโมเดลแก่เกษตรกรในอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไร่ ไร่ ไร่). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวี คุปต์กาญจนกุล. (2541). *เทคโนโลยีการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.
- ปิยะพร นิตยสุวรรณ. (2562) *แนวทางการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอบุบรัมย์ จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไร่ ไร่ ไร่). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *คู่มือการปฏิบัติงานกิจกรรมส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่*. จาก <https://www.opsmoac.go.th/strategic-files-401391791860>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2561 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: บางกอกบลิ๊ก.
- สถานีวัดน้ำฝนที่ว่าการอำเภอสิดา. (2567). ปริมาณน้ำฝนอำเภอสิดา ปี 2556 – 2567.
- อารยา องค์เอี่ยม และพงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล. (2561). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย. *วิสัยทัศน์*, 44(1), 36-42.